

20.

PRACA.

POTRZEBA LUDZKIEJ PRACY

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Praca ludzka niesie za sobą określoną wartość moralną, ponieważ człowiek jest podmiotem swego działania i poprzez pracę wyraża samego siebie. Spełnia on określone działanie jako osoba, a więc świadomy i wolny podmiot. Przez pracę człowiek wyraża to, kim jest, jakie są jego wartości, dążenia. A zatem, ów wymiar podmiotowy ludzkiej pracy warunkuje i pociąga za sobą jej etyczny charakter.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność współpracy w grupie

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność odkrycia swojej roli w społeczeństwie

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jakie wartości wynikają ze wspólnej pracy?
- Sprawiedliwy podział obowiązków.
- Praca jako przestrzeń tworzenia się więzi międzyludzkich.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Wykonywana praca powinna łączyć się z poczuciem odpowiedzialności.
- Poprzez pracę człowiek się rozwija.
- Praca powinna być dostosowana do potrzeb i możliwości człowieka.

→ ZASADY

- Staram się wykonywać swoją pracę rzetelnie i odpowiedzialnie.
- Jako wolontariusz pomagam potrzebującym.
- Umiem docenić pracę innych ludzi.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Praca buduje wartość wspólnoty i poszczególnego człowieka.
- Praca jest czynnikiem rozwoju człowieka.
- Potrzeba pracy wynika z natury ludzkiej.

→ ZASADY

- Wykonuję swoją pracę tak, aby dać dobry przykład mojemu dziecku.
- Uczestniczę w różnych formach wolontariatu i zachęcam dziecko do zaangażowania się w podobne przedsięwzięcia.
- Wskazuję dziecku, że jego praca jest potrzebna całej rodzinie.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Należy wskazywać na społeczną użyteczność pracy oraz jej wymiar praktyczny.
- Żadna praca wykonywana w sposób uczciwy nie urąga godności człowieka.
- Człowiek jest powołany, aby budować świat poprzez pracę.

→ ZASADY

- Uczę szacunku dla każdej pracy.
- Staram się uświadamiać uczniom ich talenty, sugerując wybór przyszłego zawodu.
- Podkreślam, że każda godziwa praca ma swój sens, znaczenie i wyjątkowość.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Szkoła organizuje „Targi wolontariatu”, zapraszając do udziału w nich przedstawicieli fundacji i placówek społecznych działających w najbliższej okolicy. Uczniowie zapoznają się z ich działalnością i mogą włączyć się w pracę na rzecz innych (np. dzielenie się swoim czasem z niepełnosprawnymi, z osobami starszymi, zbieranie potrzebnych rzeczy dla zwierząt ze schroniska itp.).

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie potrafią dostrzec wartość pracy, jej społeczny wymiar i wartość etyczną. Rozumieją, że praca uczy troski o innych, poczucia odpowiedzialności, pokory, tworzy wspólnotę. Przy wyborze przyszłego zawodu młodzi ludzie kierują się tymi wartościami, a także swoimi oczekiwaniami, zainteresowaniami i talentami, które zrealizują w przyszłości w wybranym przez siebie zawodzie.

1.10. ZAGROŻENIA

Istnieje ryzyko postrzegania pracy jedynie w kategoriach zdobywania wartości materialnych. Jej społeczny i moralny charakter może zostać pominięty. Pracę traktuje się tylko jako uciążliwy obowiązek, który pozwala zdobyć pieniądze. Nie traktuje się pracy jako wartości, zadania i obowiązku wobec siebie i społeczeństwa, a jedynie czysto utylitarnie i skrajnie indywidualistycznie.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

PIĘĆ GŁOSÓW Z KRAJU. PROTEST

*Nie ja niszczyłem kraj, nie ja
Będę go teraz budował.*

*A nawet gdybym – co to da,
Nie dam się nabrać na słowa.
Widziałem, jak mój ojciec żył,
Co całe życie pracował
Aż umarł – żyć nie mając sił.
Nie było za co pochować.*

*Do czynu niech się rwie, kto chce –
Syzyfów tutaj nie braknie,
Więc nabierajcie ich, nie mnie
Na Polskę naszych pragnień.
Moje pragnienia – moja rzecz.*

Nie w sercu mi się gnieźdzą.
Mówcie mi – zostań, mówcie – precz,
A ja i tak wyjeżdżam.

Na nogi stanę pracą rąk –
Bez Boga i przypadku,
A pomoc stamtąd ludziom stąd –
Odliczę od podatku.
20.10.1989

↑ J. Kaczmarski, *Pięć głosów z kraju. Protest*, w: tegoż, *Między nami. Wiersze zebrane*, red. M. Nalewski, wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2017, s. 474.

KOMENTARZ

Wiersz Jacka Kaczmarskiego opisuje człowieka, który reprezentuje postawę przeciwną do omawianej. Jest ona gorzkim podsumowaniem tego, co można by nazwać brakiem odpowiedzialności za dobro wspólne wynikające z wykonywanej pracy. Jest to postawa zaprzeczająca przekonaniu, iż praca może człowieka wzbogacać, w której współpracuje on z Bogiem na rzecz innych i dla samego siebie. Tak postrzegana praca staje się jedynie przykrym przymusem, prowadzi do egoizmu, wyrachowania i braku odpowiedzialności za siebie, za innych i za swoją ojczyznę.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Święty Tomasz uważał, że „Praca to wysiłek psychofizyczny, twórczy, celowy, świadomy, osoby ludzkiej w dążeniu do dobra, posiadający znaczenie społeczne”¹. Człowiek jest podmiotem swego działania. W owym działaniu, w swojej pracy wyraża samego siebie, to, kim jest i jakie są jego wartości i dążenia. A zatem, ów wymiar podmiotowy ludzkiej pracy warunkuje i pociąga za sobą jej etyczną istotę. Nie ulega wątpliwości, że praca ludzka niesie za sobą określoną wartość moralną. Jest to związane z faktem, że człowiek, który spełnia określone działanie, pracę, jest osobą, jest świadomym i wolnym, czyli stanowiącym o sobie podmiotem. Praca zatem nie może rujnować godności człowieka, jego wolności i twórczości. W przeciwnym wypadku staje się pracą niewolniczą, jest przeciwieństwem podmiotowości, swoistym „odczłowieniem”.

1 W. Jacher, *Koncepcja pracy ludzkiej w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne-r1970-t3/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne-r1970-t3-s65-76/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne-r1970-t3-s65-76.pdf [dostęp: 7.03.2022].

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Wychowanie młodego człowieka powinno być zogniskowane na doprowadzeniu go do pełnej dojrzałości osobowej, tak, aby jego przyszła praca mogła stać się wyrazem jego pełnej podmiotowości. Młody człowiek ma za zadanie odkryć swoje talenty, powołanie, rozwijać swój potencjał, tak, by w przyszłości mógł odpowiedzialnie podjąć pracę zawodową i realizować się na polu społecznym.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Praca jest wyrazem podmiotowości człowieka. Poprzez pracę wyraża on swoje człowieczeństwo. Człowiek nie jest jedynie bezrozumnym wykonawcą swojej pracy. Przez pracę tworzy nową rzeczywistość, staje się twórcą tej rzeczywistości. Praca jest także sposobem na lepsze zrozumienie samego siebie i świata. Dzięki pracy człowiek rozwija swoją osobowość i świat wartości, staje się podmiotem dla samego siebie. Praca wyraża jego charakter, temperament, wyznawane wartości.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Biblia, w opowiadaniu o stworzeniu, mówi o poleceniu Boga, by człowiek czynił sobie ziemię poddaną (por. Rdz 1,28). Bóg mówi o konieczności pracy z tym związaną, ale ów wymiar pracy rozumiany jest tutaj nie tylko przedmiotowo, ale również i przede wszystkim podmiotowo. Praca jest niejako procesem, w którym człowiek ujawnia siebie jako ten, który „panuje”. Panowanie to nie jest rodzajem przemocy wobec świata, czy powodem do pychy, lecz ujawnieniem w człowieku owego „obrazu i podobieństwa”, według którego został stworzony. Praca człowieka ma być kontynuacją dzieła stworzenia, ma być odczytaniem Bożego planu i twórczym jego rozwinięciem. Wówczas będzie ona dla człowieka błogosławieństwem i jego drogą ku zbawieniu.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

Człowiek dlatego ma czynić sobie ziemię poddaną, ma nad nią panować, ponieważ jako „obraz Boga” jest osobą, czyli bytem podmiotowym uzdolnionym do planowego i celowego działania, zdolnym do stanowienia o sobie i zmierzającym do spełnienia siebie. Jako osoba jest tedy człowiek podmiotem pracy. Jako osoba pracuje, wykonuje różne czynności przynależące do procesu pracy, a wszystkie one, bez względu na ich charakter, mają służyć urzeczywistnianiu

się jego człowieczeństwa, spełnianiu osobowego powołania, które jest mu właściwe z racji samegoż człowieczeństwa.

↑ LE 6.

” Globalny kontekst, w którym odbywa się praca, domaga się również, aby krajowe związki zawodowe, przeważnie zamknięte w obronie interesów swoich członków, skierowały również spojrzenie na tych, którzy do nich nie należą, a w szczególności na pracowników w krajach znajdujących się na drodze rozwoju, gdzie prawa socjalne są często naruszane. Obrona tych pracowników, podjęta także przez odpowiednie inicjatywy wobec krajów pochodzenia, pozwoli związkom zawodowym ukazać jasno autentyczne racje etyczne i kulturowe, które pozwoliły im być decydującym czynnikiem dla rozwoju w różnych kontekstach społecznych i pracowniczych. Zawsze pozostaje aktualne tradycyjne nauczanie Kościoła, które proponuje rozróżnienie ról i funkcji między związkiem zawodowym i polityką. To rozróżnienie pozwoli związkom zawodowym rozpoznać w *społeczeństwie obywatelskim* najbardziej sprzyjające środowisko do ich potrzebnego działania w obronie i promocji świata pracy, zwłaszcza na korzyść pracowników wykorzystywanych i nie reprezentowanych, których gorzkiej kondycji często nie dostrzegają oczy roztargnionego społeczeństwa.

↑ CV 64.

” Jesteśmy powołani do pracy od chwili naszego stworzenia. Nie należy dążyć do tego, aby postęp technologiczny zastępował coraz bardziej ludzką pracę, przez co ludzkość doprowadziłaby do wyrządzenia szkody sobie samej. Praca jest koniecznością, częścią sensu życia na tej ziemi, sposobem dojrzewania, ludzkiego rozwoju i osobistego spełnienia. Z tego względu finansowa pomoc ubogim powinna być zawsze rozwiązaniem doraźnym, aby zaradzić pilnym potrzebom. Prawdziwym celem powinno być zawsze umożliwienie im godnego życia poprzez pracę.

↑ LS 128.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Albowiem królestwo niebieskie podobne jest do gospodarza, który wyszedł wczesnym rankiem, aby nająć robotników do swej winnicy. Umówił się z robotnikami o denara za dzień i posłał ich do winnicy. Gdy wyszedł około godziny trzeciej, zobaczył innych, stojących na rynku bezczynnie, i rzekł do nich: „Idźcie i wy do mojej winnicy, a co będzie słuszne, dam wam”. Oni poszli. Wyszedszy ponownie około godziny szóstej i dziewiątej, tak samo uczynił. Gdy wyszedł

około godziny jedenastej, spotkał innych stojących i zapytał ich: „Czemu tu stoicie cały dzień beczynnie?”. Odpowiedzieli mu: „Bo nas nikt nie najął”. Rzekł im: „Idźcie i wy do winnicy!” A gdy nadszedł wieczór, rzekł właściciel winnicy do swego rządcy: „Zwołaj robotników i wypłać im należność, począwszy od ostatnich aż do pierwszych”. Przyszli najęci około jedenastej godziny i otrzymali po denarze. Gdy więc przyszli pierwsi, myśleli, że więcej dostaną; lecz i oni otrzymali po denarze. Wziąwszy go, szemrali przeciw gospodarzowi, mówiąc: „Ci ostatni jedną godzinę pracowali, a zrównałeś ich z nami, którzyśmy znosili ciężar dnia i spiekotę”. Na to odrzekł jednemu z nich: „Przyjacielu, nie czynię ci krzywdy; czyż nie o denara umówiłeś się ze mną? Weź, co twoje i odejź. Chcę też i temu ostatniemu dać tak samo jak tobie. Czy mi nie wolno uczynić ze swoim, co chcę? Czy na to złym okiem patrzysz, że ja jestem dobry?” Tak ostatni będą pierwszymi, a pierwsi ostatnimi.

↑ Mt 20,1-16.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Praca ludzka jest bezpośrednim działaniem osób stworzonych na obraz Boży i powołanych do przedłużania – wraz z innymi – dzieła stworzenia, czyniąc sobie ziemię poddaną. Praca jest zatem obowiązkiem: „Kto nie chce pracować,

niech też nie je!” (2 Tes 3,10). Szanuje ona dary Stwórcy i otrzymane talenty. Może mieć także wymiar odkupieńczy. Znosząc trud pracy w łączności z Jezusem, rzemieślnikiem z Nazaretu i ukrzyżowanym na Kalwarii, człowiek współpracuje w pewien sposób z Synem Bożym w Jego dziele Odkupienia. Potwierdza, że jest uczniem Chrystusa, niosąc krzyż każdego dnia w działalności, do której został powołany. Praca może być środkiem uświęcania i ożywiania rzeczywistości ziemskich w Duchu Chrystusa.

↑ KKK 2427.

V. LITERATURA

Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in veritate*, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II, red. A. Zwoliński, wyd. Polwen, Radom 2003.

Franciszek, *Encyklika Laudato si'*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2015.

Gałkowski J., *Ziemski los człowieka. Jana Pawła II myśl o pracy*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004.

Gelsinger P., *Tajniki zonglerki: jak znaleźć równowagę między pracą, wiarą i rodziną?*, wyd. W drodze, Poznań 2010.

- Jacher W., *Koncepcja pracy ludzkiej w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne-r1970-t3/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne-r1970-t3-s65-76/Slaskie_Studia_Historyczno_Teologiczne-r1970-t3-s65-76.pdf [dostęp: 7.03.2022].
- Jan Paweł II, *Encyklika Laborem exercens*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 101-154.
- Jarmoch E., *Człowiek pracy w filozofii Jana Pawła II*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2003.
- Kaczmarek J., *Pięć głosów z kraju. Protest*, w: tegoż, *Między nami. Wiersze zebrane*, red. M. Nalewski, wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2017, s. 474.
- Kisiel-Dorohinicki W., *Tylko bez nerwów. Zarządzanie stresem w pracy*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2012.
- Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, red. K. Ryczan, J. Kupny, wyd. Jedność, Kielce 2005.
- Suzman J., *Praca. Historia tego, jak spędzamy swój czas*, wyd. Zysk i S-ka, Warszawa 2021.
- Wachowiak A., *Chrześcijańska etyka pracy*, wyd. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 2006.
- Wiącek A., *Prawo pracownika do wypoczynku a regulacja prawna czasu pracy*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015.
- Wyszyński S., *Duch pracy ludzkiej. Myśli o wartości pracy*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2001.